

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Annelerin Bebek Beslenmesi Tutumları ve İlişkili Faktörler

Attitudes of Mothers on Infant Nutrition and Affecting Factors

Emine KURTBEYOĞLU¹, Zeynep CAFEROĞLU AKIN¹

¹Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Kayseri, Türkiye

Geliş tarihi/Received: 29.11.2022

Kabul tarihi/Accepted: 2.05.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Emine KURTBEYOĞLU, Arş. Gör.
Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Kayseri
E-posta: eminesolmaz@erciyes.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0980-4868

Zeynep CAFEROĞLU AKIN, Doç. Dr.
ORCID: 0000-0002-7226-5636

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, 0-6 aylık bebeği olan annelerin bebek beslenmesi tutumlarının değerlendirilmesi ve bu tutum ile ilişkili faktörlerin belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 18 yaş ve üstü, 0-6 aylık bebeği olan anneler dâhil edilmiştir. Katılımcılara üç bölümden oluşan çevrimiçi anket uygulanmıştır. İlk bölümde sosyodemografik özellikler ve antropometrik ölçümler sorgulanırken, ikinci bölümde Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (Iowa Infant Feeding Attitude Scale, IIFAS), üçüncü bölümde ise Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan 417 annenin yaş ortanca değeri 28 yıl, IIFAS puan ortalamaları $65,08 \pm 6,83$ 'tür. Bebek beslenmesi tutumları ile ilişkili faktörleri belirlemek için oluşturulan çoklu doğrusal regresyon modellerinde, annelerin lise ve üzeri eğitim almış olması IIFAS'ta 3,60 puan artış, gelirin giderinden az olması ise 1,97 puan azalış ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca IIFAS'taki 2,82 puan artış, bebeğini son 24 saatte sadece anne sütüyle besleme ile ilişkili iken, 2,09 puan azalış ise bebeğin hafif şişman olması ile ilişkilidir. Bu faktörler annede postpartum depresyon riski olup olmasına göre incelendiğinde, risk olmayanlarda lise ve üzeri eğitim almış olmak ve son 24 saatte sadece anne sütü alımı IIFAS'ta sırasıyla 4,01 ve 2,96 puan artışla, gelirin giderinden az olması ve bebeğin hafif şişman olması ise sırasıyla 1,69 ve 2,76 puan azalışla ilişkilidir. Bununla birlikte, depresyon riski olan annelerde IIFAS puanları ile ilişkili herhangi bir faktör saptanmamıştır.

Sonuç: Annelerin bebek beslenmesi tutumu eğitim durumu, sosyoekonomik düzey, doğum haftası ve depresyon gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Özellikle postpartum depresyon riskinin varlığı, bebek beslenmesi tutumunu tek başına olumsuz etkileyebildiği gibi diğer faktörlerin olası etkisini de değiştirebilir.

Anahtar Kelimeler: Anne sütü, emzirme, tutum, postpartum depresyon.

Abstract

Objective: The aim of this study is to assess the infant feeding attitudes of mothers who have infants aged 0 to 6 months and to determine the factors associated with these attitudes.

Material and Method: Mothers, aged 18 years and older and who have infants aged 0 to 6 months, were included in the study. A three-part online questionnaire was applied to the participants. Socio-demographic characteristics and anthropometric measurements were asked in the first part, and in the second and third parts, the Iowa Infant Feeding Attitude Scale (IIFAS) and the Edinburgh Postpartum Depression Scale were applied, respectively.

Results: The median age of 417 mothers participating in the study was 28 years, and their mean IIFAS score was 65.08 ± 6.83 . In the multiple linear regression models created to determine the factors associated with mothers' infant feeding attitudes, it was found that mothers' having high school or higher level of education was associated with an increase of 3.60 points, and having income less than expenses was associated with a decrease of 1.97 points in IIFAS. In addition, an increase of 2.82 points in IIFAS is associated with feeding the infant with exclusively breast milk within the last 24 hours, while a decrease of 2.09 points is associated with infant's being overweight. When these factors were analyzed according to whether the mother had a risk of postpartum depression or not, having high school or higher level of education and breastfeeding exclusively within the last 24 hours were associated with an increase of 4.01 and 2.96 points in IIFAS, respectively in those without depression risk. Having income less than expenses and infant's being overweight were related to a decrease of 1.69 and 2.76 points in IIFAS, respectively. However, no factors associated with IIFAS scores were found in mothers at risk of depression.

Conclusion: The infant feeding attitude of mothers is affected by many factors such as educational status, socioeconomic level, week of birth, and depression. In particular, the presence of the postpartum depression risk may negatively affect the infant feeding attitudes of mothers on its own, as well as change the possible effect of other factors.

Keywords: Breast milk, breastfeeding, attitude, postpartum depression.

1. Giriş

Anne sütü, yenidoğan bir bebeğin yeterli ve dengeli beslenmesinin sağlanmasında ve sağlıklı bir şekilde büyüyüp gelişmesinde en önemli besindir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün önerdiği şekilde doğumdan sonra ilk altı ay içinde bebeğe sadece anne sütü verilmesi ve iki yaşına kadar uygun tamamlayıcı beslenme ile birlikte anne sütüne devam edilmesi gerekmektedir (1). Anne sütü ile beslenme; bebekte mortalite ve morbidite oranlarını azaltmakta, bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişmesini sağlamaktadır (2). Bu nedenle, anne sütü bebeğin gereksinim duyduğu besin içeriği ve enfeksiyonlara karşı koruyucu özellikleri ile yaşamın ilk anından itibaren verilmesi gereken tek fizyolojik besindir (1).

Anne sütü ile beslemenin sürdürülmesini etkileyen demografik, biyolojik, psikolojik ve sosyal pek çok belirleyici faktör olmakla birlikte, yapılan çalışmalar annenin emzirmeye ilişkin tutumunun bebeğin besleme davranışı üzerinde önemli etkisinin olduğunu bildirmektedir (3–5). Annenin bebeğini besleme şekli ve emzirme süresi üzerinde doğum sonrası dönemde gelişen emzirme sorunları, sosyokültürel yapı, ekonomik durum, aile yapısı, inançlar, emzirme tutumu gibi faktörler etkili olabilmektedir (6). Emzirmeye başlama ve devam etme durumları ise; annenin yaşı, eğitim düzeyi ve aile geliri gibi sosyo-demografik faktörlerin yanı sıra (7–9), annelerin ve annelere sosyal destek sağlayan kişilerin emzirmeye ve bebek beslenmesine yönelik tutumundan da etkilenebilmektedir (10). Anneler bebek beslenmesine karşı olumlu bir tutum geliştirdiğinde emzirmeye başlama zamanı, emzirme ve tamamlayıcı beslenmeye geçiş süreleri de olumlu etkilenebilmektedir (7,10,11).

Annenin ruh hali ile emzirme tutumu arasında da bir ilişki olduğu bildirilmiştir (12). Depresif belirtiler gösteren anneler, bebeklerini emzirme konusunda daha çok kaygı yaşamaktadır (13). Bebeğin bakımı konusunda stresli ve kaygılı annelerin emzirme konusunda da endişelendikleri ve bu annelerde emzirme oranının daha düşük olduğu bildirilmiştir (14). Annenin bebeğini emzirememesi depresyon için risk etmeni olabilirken, depresyon gelişimine bağlı olarak anne emzirmeyi sonlandırabilmektedir (12,13). Bu nedenle, bu çalışmada 0-6 aylık bebeği olan annelerin bebek beslenmesi tutumlarının değerlendirilmesi ve bu tutum ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, postpartum depresyonun olası etkisi göz önünde bulundurularak, depresyon riski olan ve olmayan anneler için ayrı ayrı ilişkili faktörler incelenmiştir.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Örneklem

Kesitsel ve tanımlayıcı tipteki bu çalışma; 18 yaş ve üstü, Türkçe okuyup anlayabilen, 0-6 aylık bebek sahibi olan gönüllü 417 kadın üzerinde yürütülmüştür. Örneklem büyüklüğü için güç analizi, G*Power (versiyon 3.1) istatistik programı kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmacının 417 katılımcıdan oluşan örneklem büyüklüğü, çoklu doğrusal (multiple linear) regresyon analizi ile elde edilen annelerin bebek beslenmesi tutumu ile ilişkili faktörler (5 bağımsız değişken) için $\alpha=0,05$ düzeyinde %99,9 güç sağlamıştır. Prematüre (≤ 37 gebelik haftası) bebeği olan, çoklu doğum yapan, doğuştan malformasyonu ve majör bozukluğu olan bebeğe sahip ve meme cerrahisi, mastit ve gebelik

komplikasyonları olan kadınlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışma için Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan (Etik kurul tarihi: 27/10/2020, Başvuru no: 180) onay alınmış ve katılımcılara sosyal medya aracılığı ile ulaşılmış, çevrimiçi şekilde bilgilendirilme yapılmış, aydınlatılmış onam formu çevrimiçi sunulmuş ve gönüllü olanlar çalışmayı tamamlamıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Katılımcılara üç bölümden oluşan, çevrimiçi bir anket uygulanmıştır. İlk bölümde annenin yaşı, eğitim durumu, gebelik sayısı, doğum şekli, anne sütü verilmiş şekli ve süresi, bebeğin yaşı, cinsiyeti, gestasyonel yaşı, anne ile bebeğin antropometrik ölçümleri gibi demografik veriler sorgulanırken, ikinci bölümde Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği (Iowa Infant Feeding Attitude Scale, IIFAS) ile annelerin bebek besleme tutumları ve üçüncü bölümde ise Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği (EPDÖ) ile annelerin postpartum depresyon riskleri sorgulanmıştır.

2.2.1. Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği

De La Mora ve Russell (15) tarafından 1999 yılında geliştirilen IIFAS, emzirmeye karşı kadınların tutumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmakta olup, Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Ekşioğlu ve ark. (16) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen 5'li likert tipi 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki 9 madde, anne sütüyle besleme konusunda olumlu ifadeler içerirken; 8 madde, formül beslenme konusunda olumlu ifadeler içermektedir. Formül beslenme maddeleri ters (1=5, 2=4, 4=2 ve 5=1) puanlandırılmaktadır. Toplam tutum puanı 17 ile 85 puan arasında değişmektedir. Ölçeğin kesme değeri yoktur, yüksek puanlar olumlu emzirme tutumunu göstermektedir (16).

2.2.2. Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği

Cox ve ark. (17) tarafından geliştirilen EPDÖ, doğum sonrası kadınlarda depresyon riskini belirlemek için kullanılmakta olup, Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Aydın ve ark. (18) tarafından yapılmıştır. EPDÖ, 4'lü likert biçiminde (0-3) puanlanan 10 maddeden oluşan bir öz bildirim anketidir. Ölçekten alınan puan 13 ve üzeri ise doğum sonrası depresyon varlığı için olası bir risk olarak kabul edilir (18).

2.3. Antropometrik Ölçümlerin Değerlendirilmesi

Annelerin ve bebeklerin antropometrik verileri (annelerin vücut ağırlığı ve boy uzunluğu, gebelik süresince kazanılan ağırlık, bebeğin doğum ağırlığı ve boyu, mevcut ağırlığı ve boyu, aylık ağırlık kazanımı) annelerin beyanına göre alınmıştır. Annelerin beden kütle indeksi (BKİ) (kg/m^2) değerleri, "vücut ağırlığı (kg)/boy uzunluğu (m)²" denklemi ile hesaplanmış ve DSÖ sınıflaması referans alınarak sınıflandırılmıştır (19). Bebeklerin yaşa göre ağırlık, yaşa göre boy ve yaşa göre BKİ z-skorları "WHO Antro Plus" programı kullanılarak hesaplanmıştır (20). Yaşa göre BKİ z-skoru +2 SD'nin üzerinde olan bebekler hafif şişman olarak sınıflandırılmıştır (21).

2.4. İstatistiksel Analiz

Veriler IBM SPSS Statistics (versiyon 22.0, USA, IBM Corp., 2013) istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Sayısal değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu histogram

ve q-q grafikleri, aynı zamanda Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılan sürekli değişkenler için aritmetik ortalama (X) $\pm$ standart sapma (SS), normal dağılmayanlar için ise ortanca ile 25. ve 75. yüzdeler değeri (Q1, Q3) verilmiştir. Kategorik değişkenler, sayı (n) ve yüzde (%) olarak özetlenmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda, bağımsız örneklem t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki, Spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Ayrıca, annelerin bebek beslenmesi tutumu ile ilişkili faktörleri incelemek için çoklu doğrusal (multiple linear) regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde bağımlı değişken IIFAS puanı iken, bağımsız değişkenler eğitim ve gelir durumu, doğum haftası, son 24 saatte sadece anne sütü alımı ve bebeğin hafif şişman olmasıdır. Bebeğin doğum haftası sürekli değişken iken, kategorik değişkenler için referans kategoriler; eğitim durumu için lise altı, gelir durumu için geliri giderine eşit veya fazla, son 24 saatte sadece anne sütü alımı için hayır ve bebeğin hafif şişman olması için hayırdır. İstatistiksel analizlerde güven aralığı (GA) %95 ve anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Araştırmaya katılan 417 annenin yaş ve BKİ ortanca değeri (Q1, Q3) sırasıyla 28 (25, 31) yıl ve 24,84 (22,53, 27,43) kg/m^2 'dir. Annelerin yarısından fazlası üniversite mezunu (%63,8), sezaryen doğum yapmış (%61,6) ve primipardır (%63,5). Annelerin %78,9'unun bebeğini emzirdiği ve %69,3'ünün son 24 saatte bebeğini sadece anne sütüyle beslediği saptanmıştır. Bebeklerin doğum ağırlığı ve boy uzunluğu ortanca değeri (Q1, Q3) sırasıyla 3330 (3050, 3600) g ve 50 (49, 52) cm iken; yaşa göre ağırlık, boy ve BKİ z-skorları sırasıyla -0,07 (-0,84, 0,74) SD, -0,27 (-1,52, 0,77) SD ve 0,04 (-0,93, 1,18) SD'dir. Anne ve bebeklere ait sosyodemografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir. Ayrıca, annelerin EPDÖ puan ortalamaları $9,38 \pm 5,41$ 'dir ve %27,3'ünde depresyon riski saptanmıştır (Tabloda gösterilmemiştir).

3.2. Annelerin Bebek Beslenmesi Tutumları

Araştırmaya katılan annelerin bebek beslenmesi tutumlarını değerlendirmek amacıyla hesaplanan IIFAS puan ortalamaları $65,08 \pm 6,83$ olarak bulunmuştur. Sosyodemografik özelliklere göre IIFAS puan dağılımları incelendiğinde, lise ve üniversite mezunu annelerin puanlarının ilköğretim mezunu annelerden yüksek olduğu görülmüştür ($p < 0,001$). Geliri giderine eşit veya fazla olan annelerin IIFAS puanları, geliri giderinden az olanlara göre daha yüksektir ($p = 0,008$). Ayrıca, anne sütünü emzirerek ve hem emzirerek hem sağarak veren annelerin sadece sağarak veren annelerden daha yüksek puanlarının olduğu bulunmuştur ($p = 0,005$). Son 24 saatte sadece anne sütü ve hem anne sütü hem mama alan bebeklerin annelerinin IIFAS puanları, sadece mama alan bebeklerin annelerinden daha yüksektir ($p < 0,001$). Bebeği hafif şişman olan annelerin IIFAS puanları, olmayanlara göre daha düşük bulunmuştur ($p = 0,045$). Annelerin obez olma durumu, sigara ve alkol kullanımı, doğum şekli, doğum sayısı, başka çocuk emzirmesi ve bebeğin cinsiyeti açısından ise IIFAS puanları arasında bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 2).

Tablo 1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Değişkenler*	Değerler (n=417)
Annenin yaşı (yıl)	28 (25, 31)
Annenin BKİ değeri (kg/m^2)	24,84 (22,53, 27,43)
Gebelik sürecinde kazanılan ağırlık (kg)	13 (10, 17,0)
Gebelik sayısı	1 (1, 2)
Bebeğin yaşı (ay)	3,75 (2,50, 4,70)
Bebeğin doğum haftası	39 (38, 40)
Bebeğin doğum ağırlığı (g)	3330 (3050, 3600)
Bebeğin doğum boyu (cm)	50 (49, 52)
Bebeğin yaşa göre ağırlık z-skoru (SD)	-0,07 (-0,84, 0,74)
Bebeğin yaşa göre boy z-skoru (SD)	-0,27 (-1,52, 0,77)
Bebeğin yaşa göre BKİ z-skoru (SD)	0,04 (-0,93, 1,18)
Bebeğin aylık ağırlık kazanımı (g)	825 (679, 1008)
IIFAS puanı ($X \pm SS$)	65,08 $\pm$ 6,83
Annenin BKİ sınıflaması	
Zayıf	5 (1,2)
Normal	211 (50,6)
Hafif şişman	145 (34,8)
Obez	56 (13,4)
Eğitim durumu	
İlköğretim	43 (10,3)
Lise	108 (25,9)
Üniversite	266 (63,8)
Gelir durumu	
Geliri giderinden az	83 (19,9)
Geliri giderine eşit	242 (58,0)
Geliri giderinden fazla	92 (22,1)
Sigara kullanımı	
Evet	63 (15,1)
Hayır	354 (84,9)
Alkol kullanımı	
Evet	14 (3,4)
Hayır	403 (96,6)
Doğum şekli	
Normal doğum	160 (38,4)
Sezaryen doğum	257 (61,6)
Doğum sayısı	
Primipar (1 kez)	265 (63,5)
Multipar (>1 kez)	152 (36,5)
Başka çocuk emzirme	
Evet	144 (34,5)
Hayır	273 (65,5)
Bebeğin cinsiyeti	
Erkek	208 (49,9)
Kız	209 (50,1)
Anne sütü verilmiş şekli	
Emzirerek	329 (78,9)
Sağarak	17 (4,1)
Hem emzirme hem sağma	71 (17,0)
Son 24 saatte besleme şekli	
Sadece anne sütü	289 (69,3)
Sadece mama	31 (7,4)
Hem anne sütü hem mama	97 (23,3)

Kısaltmalar: BKİ, Beden kütle indeksi; IIFAS: Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği #Aksi belirtilmeyen sürekli değişkenler ortanca (Q1, Q3) ve kategorik değişkenler sayı (%) olarak verilmiştir.

Tablo 2. Annelerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre IIFAS Puanları

Değişkenler	X±SS	p
Annenin BKİ sınıflaması		
Zayıf	66,40 ± 7,30	
Normal	65,06 ± 7,16	0,353*
Hafif şişman	65,60 ± 6,10	
Obez	63,71 ± 7,28	
Eğitim durumu		
İlköğretim	61,07 ± 6,30 ^a	<0,001*
Lise	64,22 ± 6,56 ^b	
Üniversite	66,08 ± 6,75 ^b	
Gelir durumu		
Geliri giderinden az	63,30 ± 7,14	0,008**
Geliri giderine eşit veya fazla	65,52 ± 6,69	
Sigara kullanımı		
Evet	64,75 ± 6,62	0,673**
Hayır	65,14 ± 6,87	
Alkol kullanımı		
Evet	66,29 ± 5,11	0,503**
Hayır	65,04 ± 6,88	
Doğum şekli		
Normal doğum	64,66 ± 6,63	0,316**
Sezaryen doğum	65,35 ± 6,95	
Doğum sayısı		
Primipar (1 kez)	64,99 ± 6,75	0,714**
Multipar (>1 kez)	65,24 ± 6,98	
Başka çocuk emzirme		
Evet	65,25 ± 7,20	0,715**
Hayır	64,99 ± 6,64	
Bebeğin cinsiyeti		
Erkek	64,71 ± 6,70	0,264**
Kız	65,45 ± 6,95	
Anne sütü verilmiş şekli		
Emzirerek	65,46 ± 6,61 ^a	0,005*
Sağarak	60,06 ± 7,77 ^b	
Hem emzirme hem sağma	64,54 ± 7,17 ^a	
Son 24 saatte besleme şekli		
Sadece anne sütü	65,97 ± 6,56 ^a	<0,001*
Sadece mama	59,65 ± 7,09 ^b	
Hem anne sütü hem mama	64,18 ± 6,66 ^a	
Bebeğin hafif şişman olması		
Evet	63,36 ± 7,23	0,045**
Hayır	65,34 ± 6,74	

Kısaltmalar: BKİ, Beden kütle indeksi; IIFAS: Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve **Bağımsız örneklem t testi

Diğer taraftan, annelerin sosyodemografik özellikleri ve bebeğin aylık ağırlık kazanımı ile IIFAS puanları arasında ilişki bulunmazken ($p>0,05$), bebeğin yaşı ile negatif

($\rho = -0,108$, $p=0,025$), doğum haftası ($\rho = 0,133$, $p=0,007$) ve doğum ağırlığı ($\rho = 0,096$, $p=0,05$) ile pozitif yönde korelasyon vardır (Tablo 3).

Tablo 3. Annelerin Sosyodemografik Özellikleri ile IIFAS Puanları Arasındaki İlişki

Değişkenler	ρ *	P
Annenin yaşı (yıl)	-0,001	0,985
Annenin BKİ değeri (kg/m ²)	-0,037	0,446
Gebelik sürecinde kazanılan ağırlık (kg)	0,010	0,840
Gebelik sayısı	-0,008	0,871
Bebeğin yaşı (ay)	-0,108	0,028
Bebeğin doğum haftası	0,133	0,007
Bebeğin doğum ağırlığı (g)	0,096	0,05
Bebeğin yaşa göre ağırlık z-skoru (SD)	-0,038	0,443
Bebeğin yaşa göre boy z-skoru (SD)	0,020	0,685
Bebeğin yaşa göre BKİ z-skoru (SD)	-0,029	0,556
Bebeğin aylık ağırlık kazanımı (g)	-0,077	0,118

Kısaltmalar: BKİ, Beden kütle indeksi; IIFAS: Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeği, *Spearman korelasyon katsayısı

3.3. Annelerin Bebek Beslenmesi Tutumları ile İlişkili Faktörler

Annelerin bebek beslenmesi tutumları ile ilişkili faktörleri belirlemek için çoklu doğrusal regresyon modelleri oluşturulmuştur (Tablo 4 ve Tablo 5). Yapılan analiz sonucunda, annelerin lise ve üzeri eğitim almış olmasının IIFAS'ta 3,60 puan artış, geliri giderinden az olmasının ise 1,97 puan azalış ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bebeğin doğum haftasındaki 1 birimlik artış, IIFAS'taki 0,87 puan artış ile ilişkilidir. Ayrıca IIFAS'taki 2,82 puan artış, son 24 saatte sadece anne sütü alımı ile ilişkili iken, 2,09 puan azalış ise bebeğin hafif şişman olması ile ilişkilidir (Tablo 4).

Tablo 4. Annelerin Bebek Beslenmesi Tutumu ile İlişkili Faktörler

Faktörler	%95 GA			
	B	Alt sınır	Üst sınır	p*
Eğitim durumu	3,604	1,508	5,699	<0,001
Gelir durumu	-1,971	-3,569	-0,374	0,016
Bebeğin doğum haftası	0,866	0,264	1,468	0,005
Son 24 saatte sadece AS alımı	2,818	1,462	4,173	<0,001
Bebeğin hafif şişman olması	-2,094	-3,945	-0,244	0,027

Kısaltmalar: GA, güven aralığı; B, standartlaştırılmamış regresyon katsayısı (unstandardized coefficient); AS, anne sütü, *Çoklu doğrusal regresyon analizi, $p<0,001$.

Annelerin EPDÖ ve IIFAS puanları arasında ilişki ($B=-0,126$, %95 GA:-0,247, -0,005; $p=0,041$) bulunmuştur. Bu nedenle, annelerin bebek beslenmesi tutumları ile ilişkili faktörler bir de postpartum depresyon riski olup olmamasına göre incelenmiştir. Postpartum depresyon riski olmayan annelerde lise ve üzeri eğitim almış olmak ve son 24 saatte sadece anne sütü alımı IIFAS'taki sırasıyla 4,01 ve 2,96 puan artışla, geliri giderinden az olması ve bebeğin hafif şişman olması ise sırasıyla 1,69 ve 2,76 puan azalışla ilişkilidir. Bununla birlikte, depresyon riski olan annelerin IIFAS puanları ile eğitim ve gelir düzeyleri, doğum haftası, son 24 saatte sadece anne sütü alımı ve bebeğin hafif şişman olma durumu ile arasında istatistiksel açıdan önemli bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 5).

4. Tartışma

Hemşireliğin Annenin bebeğini besleme tutumu, bebeğin beslenmesini önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle emzirme tutumu olumsuz olan annelerde mama kullanma veya tamamlayıcı beslenmeye erken başlama oranlarının arttığı belirtilmektedir. Önerilere rağmen emzirme oranları halen istenilen düzeyde değildir. Emzirme oranlarını ve emzirme başarısını artırmada en önemli faktör annenin bebek beslenmesine yönelik tutumudur ve annelerin emzirme tutumlarının ilk aylarda değerlendirilmesi önerilmektedir (6). Bu nedenle çalışmamızda, 0-6 ay bebeği olan annelerin bebek beslenmesi tutumları değerlendirilmiş ve postpartum depresyon riskinin olası etkisi de göz önünde bulundurularak bu tutum ile ilişkili olabilecek faktörler belirlenmiştir.

İlk 6 ayda sadece anne sütü ile besleme oranı ne kadar yüksek olursa, anne ve bebek sağlığına olan faydası ve halk sağlığı açısından önemi de o kadar büyük olacaktır (22). Bu nedenle, UNICEF/DSÖ'nün Küresel Emzirme Kolektifi, 2030 yılına kadar sadece anne sütüyle beslenen 6 aylıktan küçük bebeklerin oranını %44'ten %70'e çıkarmayı hedeflemektedir (22). Bununla birlikte, ülkemizde ilk 6 ayda sadece anne sütü ile besleme oranı istenilen düzeyde değildir. 2018 yılında yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre 6 aydan küçük çocukların %41'i sadece anne sütü ile beslenmektedir (23). Bu çalışmada ise son 24 saatte sadece anne sütü ile beslenme oranı %69,3 bulunmuştur. Türkiye ortalamasına göre daha yüksek olan bu oran, çalışmaya katılan annelerin %89,7'sinin lise ve üzeri eğitim almış olması ve dolayısıyla anne sütü ve emzirme konularında daha bilinçli olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Annelerin emzirme konusundaki bilgi ve tutumlarının anlaşılması, halk sağlığı politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında olduğu kadar emzirme oranını artırmaya yönelik müdahalelerin değerlendirilmesinde de rol oynamaktadır. Bu nedenle kadınların emzirmeye ilişkin kararlarını ve tutumlarını etkileyen faktörlerin eksiksiz bir şekilde anlaşılması önemlidir (24). Anneler bebek beslenmesine karşı olumlu bir tutum geliştirdiğinde, emzirmeye başlama zamanı, emzirme ve tamamlayıcı beslenmeye geçiş süreleri de olumlu etkilenmektedir (7,10,11). Ülkemizde annelerin beslenme tutumlarının değerlendirildiği farklı çalışmalarda ortalama IIFAS puanı 61,0±6,6, 61,57±5,34 ve 66,35±5,11 olarak belirlenmiştir (14,25,26). Benzer şekilde, bu çalışmada da ölçek ortalama toplam puanı 65,08±6,83 olarak bulunmuştur. Annelerin sosyodemografik özelliklerine göre IIFAS puanları

incelendiğinde; lise veya üniversite mezunu olmak, gelirin giderine eşit veya fazla olması, anne sütünü emzirmek, anne sütü ile beslemek, bebeğin hafif şişman olmaması, daha küçük bebek yaşı ve daha yüksek doğum haftası ve doğum ağırlığının artmış IIFAS puanı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, Topal ve arkadaşları (27) 2017 yılında yayınladıkları çalışmalarında, annenin eğitim düzeyi arttıkça bebek beslenmesine karşı tutumunun da olumlu yönde artış gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca eğitim seviyesi düştükçe annelerin formül mama reklamlarından daha fazla etkilendikleri ve bebeklerini formül mama ile beslemenin bir zenginlik sembolü olduğuna inandıkları belirtilmektedir (28).

Emzirme süresini etkileyen faktörlerin değerlendirildiği çalışmalarda, sosyoekonomik düzey ve eğitim durumu arttıkça emzirme süresinin artış gösterdiği bulunmuştur (29-31). Bu çalışmada da literatüre uygun şekilde annelerin lise ve üzeri eğitim almış olması IIFAS'ta 3,60 puan artış, gelirin giderinden az olması ise 1,97 puan azalış ile ilişkilidir. Eğitim seviyesi arttıkça annelerin daha bilinçli olduğu, seçimlerini de uygun şekilde yaptığı düşünülmektedir. Diğer taraftan, Duran ve ark. (14) yaptığı çalışmada bebeklerini sadece anne sütü ile besleyen annelerin IIFAS puan ortalamalarının, sadece mama ile besleyen veya hem anne sütü hem de mama ile besleyenlere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, bizim çalışmamızda da bebeğini son 24 saatte sadece anne sütüyle beslemenin IIFAS'ta 2,82 puan artışla ilişkili olduğu bulunmuştur. Bebeğini emziren annelerin bebek beslenmesi tutum ölçeğinden yüksek puan alması beklenen bir sonuçtur. Ayrıca, bu çalışmada bebeğin hafif şişman olmasının IIFAS'ta 2,09 puan düşüşle ilişkili olduğu gösterilmiştir. Literatürde bebek beslenmesi tutumu olumsuz olan annelerin mama kullanma veya tamamlayıcı beslenmeye erken başlama oranlarının arttığı belirtilmektedir (6). Bununla birlikte, anne sütündeki yağ miktarı emzirmenin sonuna doğru arttığı için bebeklerin daha iyi doyduğu ve bebeğin daha fazla besin tüketmesine engel olarak obezite gelişimini önlediği bilinmektedir (32). Bebeklerin anne sütü yerine mama tüketmesi, gerekenden fazla enerji almasına neden olarak obezite gelişiminde rol oynayabilir.

Başarılı bir emzirmenin sadece fizyolojik faktörlere değil annenin sosyal ve psikolojik durumuna da bağlı olduğu, depresyon, anksiyete, stres gibi ruhsal bozuklukların emzirme işlevlerini olumsuz etkilediği bildirilmektedir (14). Araştırmalar, postpartum depresyonu olan kadınların bebekleriyle daha az etkileşime sahip olduklarını, bebeğin davranışları hakkında daha olumsuz bir algıya sahip

Tablo 5. Postpartum Depresyon Riski Olup Olmamasına Göre Annelerin Bebek Beslenmesi Tutumu ile İlişkili Faktörler

Faktörler	Postpartum depresyon riski yok				Postpartum depresyon riski var			
	%95 GA				%95 GA			
	B	Alt sınır	Üst sınır	p*	B	Alt sınır	Üst sınır	p*
Eğitim durumu	4,008	1,578	6,437	0,001	3,275	-1,150	7,701	0,145
Gelir durumu	-1,687	-3,617	0,242	0,086	-2,416	-5,446	0,614	0,117
Bebeğin doğum haftası	1,015	0,304	1,727	0,005	0,629	-0,589	1,847	0,308
Son 24 saatte sadece AS alımı	2,955	1,313	4,597	<0,001	2,632	-0,034	5,297	0,053
Bebeğin hafif şişman olması	-2,758	-4,854	-0,662	0,010	-0,281	-4,306	3,743	0,890

Kısaltmalar: GA, güven aralığı; B, standartlaştırılmamış regresyon katsayısı (unstandardized coefficient); AS, anne sütü *Çoklu doğrusal regresyon analizi, p<0,05.

olduklarını, sadece anne sütü ile beslemenin erken kesilmesi riskinin arttığını ve bebeğin yetersiz beslenmesiyle pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğunu göstermektedir (33–36). Bebeğin bakımı konusunda stresli ve kaygılı annelerin de emzirme konusunda endişelendikleri ve bu annelerde emzirme oranının daha düşük olduğu bildirilmiştir (14). Duran ve ark. (14) yaptığı çalışmada, annenin algıladığı stres arttıkça emzirme tutumunun azaldığını saptamıştır. Tavoulari ve ark. (37) ise annenin doğum sonrası ilk dönemdeki olumsuz psikolojik durumunun emzirme konusunda olumsuz etkilediğini bulmuştur. Yapılan diğer çalışmalarda da, annelerin algıladıkları stres veya postpartum depresyon riski ile emzirme öz yeterlikleri arasında negatif ilişki gözlenmiştir (38,39). Benzer şekilde, bizim çalışmamızda da postpartum depresyon riski ile IIFAS puanları ilişkiydi. Bu nedenle, annelerin bebek beslenmesi tutumları ile ilişkili faktörler bir de postpartum depresyon riski olup olmasına göre incelenmiştir ve yukarıda bahsedilen tüm ilişkiler sadece depresyon riski olmayan annelerde gözlenmiş olup, depresyon riski olan annelerde IIFAS puanları ile ilişkili herhangi bir faktör saptanmamıştır. Depresyon gelişimine yatkın olan anneler, oluşabilecek sorunlara karşı daha zor mücadele etmekte, kendine olan güvenini daha çabuk yitirebilmekte ve daha fazla stres altında olmasına sebep olmaktadır. Annenin yaşadığı bu stres, bebeğin bakımı ile ilgili strese neden olmakta ve başarılı bir şekilde emzirmesine engel olabilmekte, bu durum da bebek beslenmesi tutumlarını olumsuz etkileyebilmektedir (13). Bu nedenle, annelere beslenme eğitimi verilirken ve beslenme ile ilişkili faktörler değerlendirilirken, depresyon riski olup olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, kesitsel bir çalışma olduğu için neden-sonuç ilişkisi tam olarak ortaya konulamamaktadır. Bu nedenle, bu çalışmanın sonuçları dikkatli yorumlanmalıdır. İkincisi, verilerin annelerin beyanlarına dayalı olarak toplanmış olmasıdır. Bazı annelerin gerçek duygularını gizlemiş olabileceği unutulmamalıdır. Ayrıca, sosyal destek, emzirme eğitimi veya yaşanan emzirme sorunları, doğumdan sonraki bir saat içinde emzirmeye başlama, erken ten tene temas ve anne-bebek odasına yerleştirme ile ilgili değişkenler hakkında bilgi toplanmamıştır. Ek olarak, çevrimiçi bir anketin kullanılması, hedeflenen popülasyonun bir kısmını gözden kaçırmamıza neden olarak sonuçlarımızın genellenebilirliğini sınırlamış olabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Annelerin bebek beslenmesi tutumu eğitim durumu, sosyoekonomik düzey, doğum haftası ve depresyon gibi çok sayıda faktörden etkilenmektedir. Özellikle postpartum depresyon riskinin varlığı, bebek beslenmesi tutumunu tek başına olumsuz yönde etkileyebildiği gibi diğer faktörlerin olası etkisini de değiştirebilmektedir. Bebek beslenmesine karşı oluşan bu olumsuz tutum bebeğin büyüme ve gelişmesini etkileyerek sağlığını bozabilir. Bu nedenle gebelik döneminden itibaren annelerin izlenmesi ve erken dönemde postpartum depresyonunun tespit edilmesi, depresyon yaşama riski taşıyanlar için önleyici tedbirlerin alınması, annelerin bebek besleme tutumlarının olumlu yönde etkilenmesinde ve başarılı bir bebek beslenmesinin devamlılığının sağlanmasında yararlı olabileceği düşünülmektedir.

6. Alana Katkı

Anne sütünün bebek beslenmesindeki önemi çok iyi bilinmektedir ve Dünya Sağlık Örgütü, ilk 6 ay bebeklerin sadece anne sütü ile beslenmesini önermektedir. Ülkemizde bu konuda yapılan eğitimler ve yürütülen projelere rağmen hala ilk 6 ay bebeklerin yarısı bile sadece anne sütü ile beslenmemektedir. Ulusal düzeyde 2018 yılında yürütülen Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre 6 aydan küçük çocukların %41'i sadece anne sütü ile beslenmektedir. Bu nedenle, annelerin bebek beslenmesi tutumu ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlere yönelik tedbirler alınması önemlidir. Bu araştırma ile annelerin bebek beslenmesi tutumları ve ilişkili olabilecek faktörler belirlenerek literatüre katkı sağlanmıştır. Ayrıca, daha önce yapılan çalışmalarda sadece annelerin Iowa Bebek Beslenmesi Tutum Ölçeğinden aldıkları puanlar ile çeşitli faktörler arasındaki ilişkilerden bahsedilirken, bu çalışmada çoklu doğrusal regresyon analizi ile bu faktörlerin ölçek puanında ne kadar artış veya azalışla ilişkili olabileceği de ortaya konmuştur.

Araştırmanın Etik yönü

Araştırma için Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölüm Başkanlığı'ndan yazılı akademik kurul izni ve Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan (Etik kurul tarihi: 27/10/2020, Başvuru no: 180) onay alınmıştır. Katılımcılar çevrimiçi şekilde bilgilendirilerek, aydınlatılmış onam formu çevrimiçi sunulmuştur. Katılımcılara gönderilen anketin başında çalışmanın amacı ve içeriği ile çalışmaya katılmaya gönüllülük esasına dayalı olduğuna dair bilgiler yer almıştır.

Teşekkür

Verilerin toplanmasındaki katkılarından dolayı Merve Sevim, Melike Divriklioğlu, Zehra Cinal, Gizem Sönmez, Semanur İşikoğlu, Nezaket Çiftçi, Batuhan Çimen, Aykut Özen, Ahsen Karabudak ve Kezban Kurt'a teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: EK, ZCA; **Tasarım:** EK, ZCA; **Denetleme:** EK; **Kaynak ve Fon Sağlama:** EK; **Malzemeler:** EK; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** EK, ZCA; **Analiz/Yorum:** ZCA; **Literatür Taraması:** EK; **Makale Yazımı:** EK, ZCA; **Eleştirel İnceleme:** ZCA.

Kaynaklar

1. World Health Organization (WHO) [Internet]. World Health Organization; 2022 [cited 2022 Nov 27]. Available from: https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_1
2. World Health Organization (WHO) [Internet]. World Health Organization; 2022 [cited 2022 Nov 27]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/levels-and-trends-in-child-under-5-mortality-in-2020>
3. Wojcicki JM, Gugig R, Tran C, Kathiravan S, Holbrook K, Heyman MB. Early Exclusive Breastfeeding and Maternal Attitudes Towards Infant Feeding in a Population of New Mothers in San Francisco, California. *Breastfeed Med* [Internet]. 2010 Feb;5(1):9–15. Available from: <http://www.liebertpub.com/doi/10.1089/bfm.2009.0003>

4. Meedyas S, Fahy K, Yoxall J, Parratt J. Increasing breastfeeding rates to six months among nulliparous women: A quasi-experimental study. *Midwifery* [Internet]. 2014 Mar;30(3):e137–44. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0266613813003574>
5. Raheem RA, Binns CW, Chih HJ, Sauer K. Determinants of the Introduction of Prolactal Feeds in the Maldives. *Breastfeed Med* [Internet]. 2014 Nov;9(9):473–8. Available from: <http://www.liebertpub.com/doi/10.1089/bfm.2014.0028>
6. Bozkurt G, Tanrıverdi FŞ, Tanrıverdi D. Postpartum Dönemde Annelerin Bebek Beslenmesi Tutumlarını Etkileyen Faktörler. *J Contemp Med* [Internet]. 2021 May 30;11(4):543–9. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/doi/10.16899/jcm.758144>
7. Dennis C-L. Breastfeeding Initiation and Duration: A 1990-2000 Literature Review. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* [Internet]. 2002 Jan;31(1):12–32. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0884217515339526>
8. Scott JA, Binns CW, Oddy WH, Graham KI. Predictors of Breastfeeding Duration: Evidence From a Cohort Study. *Pediatrics* [Internet]. 2006 Apr 1;117(4):e646–55. Available from: <https://publications.aap.org/pediatrics/article/117/4/e646/70951/Predictors-of-Breastfeeding-Duration-Evidence-From>
9. Ibanez G, Martin N, Denantes M, Saurel-Cubizolles M-J, Ringa V, Magnier A-M. Prevalence of breastfeeding in industrialized countries. *Rev Epidemiol Sante Publique* [Internet]. 2012 Aug;60(4):305–20. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0398762012005068>
10. Cox KN, Giglia RC, Binns CW. The influence of infant feeding attitudes on breastfeeding duration: evidence from a cohort study in rural Western Australia. *Int Breastfeed J* [Internet]. 2015 Dec 21;10(1), Article 25. Available from: <http://www.internationalbreastfeedingjournal.com/content/10/1/25>
11. Chambers JA, McInnes RJ, Hoddinott P, Alder EM. A systematic review of measures assessing mothers' knowledge, attitudes, confidence and satisfaction towards breastfeeding. *Breastfeed Rev* [Internet]. 2007 Nov;15(3):17–25. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18062138>
12. Pope CJ, Mazmanian D, Bédard M, Sharma V. Breastfeeding and postpartum depression: Assessing the influence of breastfeeding intention and other risk factors. *J Affect Disord* [Internet]. 2016 Aug;200:45–50. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0165032715313999>
13. Annagur B, Annagur A. The Relationship Between Postpartum Mental Status and Breastfeeding. *Psikiyatry Guncel Yaklasimlar - Curr Approaches Psychiatry* [Internet]. 2012;4(3):279–92. Available from: <https://dergipark.org.tr/en/pub/pgy/issue/11153/133367>
14. Duran S, Kaynak S, Karadaş A. The relationship between breastfeeding attitudes and perceived stress levels of Turkish mothers. *Scand J Caring Sci* [Internet]. 2020 Jun 5;34(2):456–63. Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/scs.12749>
15. Mora A de la, Russell DW, Dungy CI, Losch M, Dusdieker L. The Iowa Infant Feeding Attitude Scale: Analysis of Reliability and Validity1. *J Appl Soc Psychol* [Internet]. 1999 Nov;29(11):2362–80. Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1559-1816.1999.tb00115.x>
16. Eksioğlu A, Yeşil Y, Çeber Turfan E. The Translation and Validation of the Iowa Infant Feeding Attitude Scale into Turkish. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Derg* [Internet]. 2016;13(3): 209–15. Available from: <https://jer-nursing.org/en/the-translation-and-validation-of-the-iowa-infant-feeding-attitude-scale-into-turkish-161370>
17. Cox JL, Holden JM, Sagovsky R. Detection of Postnatal Depression. *Br J Psychiatry* [Internet]. 1987 Jun 2;150(6):782–6. Available from: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0007125000214712/type/journal_article
18. Aydin N, Inandi T, Yigit A, Sahin Hodoglugil N.N. Validation of the Turkish version of the Edinburgh Postnatal Depression Scale among women within their first postpartum year. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* [Internet]. 2004 Jun;39(6):483–6. Available from: <http://link.springer.com/10.1007/s00127-004-0770-4>
19. World Health Organization (WHO) [Internet]. World Health Organization; 2022 [cited 2022 Nov 27]. Available from: <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/a-healthy-lifestyle---who-recommendations>
20. World Health Organization (WHO) [Internet]. World Health Organization; 2022 [cited 2022 Nov 27]. Available from: <https://www.who.int/tools/child-growth-standards/s>.
21. Anderson LN, Carsley S, Lebovic G, Borkhoff CM, Maguire JL, Parkin PC, et al. Misclassification of child body mass index from cut-points defined by rounded percentiles instead of Z-scores. *BMC Res Notes* [Internet]. 2017 Dec 28;10(1):639. Available from: <https://bmresnotes.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13104-017-2983-0>
22. Inano H, Kameya M, Sasano K, Matsumura K, Tsuchida A, Hamazaki K, et al. Factors influencing exclusive breastfeeding rates until 6 months postpartum: the Japan Environment and Children's Study. *Sci Rep* [Internet]. 2021 Dec 25;11(1):6841. Available from: <http://www.nature.com/articles/s41598-021-85900-4>
23. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Ankara; 2018. Available from: http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf.
24. Bień A, Kulesza-Brończyk B, Przestrzelska M, Iwanowicz-Palus G, Cwiek D. The Attitudes of Polish Women towards Breastfeeding Based on the Iowa Infant Feeding Attitude Scale (IIFAS). *Nutrients* [Internet]. 2021 Nov 30;13(12):4338. Available from: <https://www.mdpi.com/2072-6643/13/12/4338>
25. Akin B, Demir E, Gürdal A, Yılmaz S. Attitudes of Mothers with Babies of 0-6 Months of Age Regarding Infant Nutrition and Transition Times to Complementary Feeding. *Acibadem Univ Saglik Bilim Derg* [Internet]. 2021 Apr 1;12(2), 472–78. Available from: <https://dergipark.org.tr/en/doi/10.31067/acusaglik.849205>
26. Kös Aksin G, Kayhan Tetik B. The Effect of Breastfeeding Education Given to Mothers in the Accompanying Mother Unit on the Attitude and Knowledge of Feeding. *Turkish J Fam Med Prim Care* [Internet]. 2021 Dec 20;15(4):793–9. Available from: <https://dergipark.org.tr/en/doi/10.21763/tjfm.883156>
27. Topal S, Yuvaci HU, Erkorkmaz U, Cinar N, Altinkaynak S. The determination of infant feeding attitudes among Turkish mothers using the Iowa Infant Feeding Attitude Scale. *J Pak Med Assoc* [Internet]. 2017 Oct;67(10):1567–73. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28955076>
28. Altamimi E, Al Nsour R, Al dalaen D, Almajali N. Knowledge, Attitude, and Practice of Breastfeeding Among Working Mothers in South Jordan. *Workplace Health Saf* [Internet]. 2017 May 28;65(5):210–8. Available from: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2165079916665395>
29. Bbaale E. Determinants of early initiation, exclusiveness, and duration of breastfeeding in Uganda. *J Health Popul Nutr* [Internet]. 2014 Jun;32(2):249–60. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25076662>
30. Mizrak Sahin B, Ozerdogan N, Ozdamar K, Gursoy E. Factors affecting breastfeeding motivation in primiparous mothers: An application of breastfeeding motivation scale based on self-determination theory. *Health Care Women Int* [Internet]. 2019 Jun 3;40(6):637–52. Available from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07399332.2018.1526289>
31. Ogunlesi TA. Maternal Socio-Demographic Factors Influencing the Initiation and Exclusivity of Breastfeeding in a Nigerian Semi-Urban Setting. *Matern Child Health J* [Internet]. 2010 May 21;14(3):459–65. Available from: <http://link.springer.com/10.1007/s10995-008-0440-3>
32. TC Sağlık Bakanlığı. Anne sütü. Ankara; 2008. Available from: <https://docplayer.biz.tr/2629072-Anne-sutu-hazirlayan-doc-dr-gulhan-eroglu-hacettepe-universitesi-saglik-bilimleri-fakultesi-beslenme-ve-diyetetik-bolumu-subat-2012-2008-ankara.html>

- 33.** Atif N, Lovell K, Rahman A. Maternal mental health: The missing “m” in the global maternal and child health agenda. *Semin Perinatol* [Internet]. 2015 Aug;39(5):345–52. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0146000515000543>
- 34.** Abuchaim E de SV, Caldeira NT, Lucca MM Di, Varela M, Silva IA. Depressão pós-parto e autoeficácia materna para amamentar: prevalência e associação. *Acta Paul Enferm* [Internet]. 2016 Dec;29(6):664–70. Available from: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0103-21002016000600664&lng=pt&tlng=pt
- 35.** Dias CC, Figueiredo B. Breastfeeding and depression: A systematic review of the literature. *J Affect Disord* [Internet]. 2015 Jan;171:142–54. Available from: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S016503271400576X>
- 36.** Borra C, Iacovou M, Sevilla A. New Evidence on Breastfeeding and Postpartum Depression: The Importance of Understanding Women’s Intentions. *Matern Child Health J* [Internet]. 2015 Apr 21;19(4):897–907. Available from: <http://link.springer.com/10.1007/s10995-014-1591-z>
- 37.** Tavoulari E-F, Benetou V, Vlastarakos P V, Psaltopoulou T, Chrousos G, Kreatsas G, et al. Factors affecting breastfeeding duration in Greece: What is important? *World J Clin Pediatr* [Internet]. 2016;5(3):349-57. Available from: <http://www.wjgnet.com/2219-2808/full/v5/i3/349.htm>
- 38.** Didarloo A, Rahmatnezhad L, Sheikhi S, Khodai F. Relationship of spiritual health and perceived stress with breastfeeding self-efficacy: A survey on mothers with hospitalized neonates. *Int J Pediatr*. 2017;5(12):6179–88.
- 39.** Mercan Y, Tari Selcuk K. Association between postpartum depression level, social support level and breastfeeding attitude and breastfeeding self-efficacy in early postpartum women. *PLoS One* [Internet]. 2021 Apr 2;16(4):e0249538. Available from: <https://dx.plos.org/10.1371/journal.pone.0249538>